

> RETOURADRES Postbus 4902, 6202 TC Maastricht

BEZOEKADRES
Randwycksingel 22
6229 EE Maastricht

Aan de dames en heren,
leden van de gemeenteraad

POSTADRES
Postbus 4902
6202 TC Maastricht

ONDERWERP
Mandaatgemeente IZA Sittard- Geleen
Plan van aanpak GALA Maastricht 2024 - 2026
BEHANDELD DOOR
H (Huub) Kerstens

DATUM
26 september 2023
Verz. 27 september 2023
TELEFOONNUMMER
043 350 3108

BIJLAGEN
2
ONZE REFERENTIE
2023.03952

E-MAILADRES
Huub.Kerstens@maastricht.nl

FAXNUMMER
--

UW REFERENTIE
--

Geachte raadsleden,

In domeinvergadering sociaal d.d. 9 mei 2023 heb ik u geïnformeerd over het Integraal Zorgakkoord (IZA) en het Gezond Actief Leven Akkoord (GALA), zie [presentatie](#). Tijdens deze domeinvergadering heb ik aangegeven u regelmatig te informeren over de voortgang van dit intensieve proces.

Integraal Zorg Akkoord (IZA) en Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)

Doel van het IZA is de druk op de zorg te verminderen, de betaalbaarheid en toegankelijkheid van de zorg te verbeteren en de aantrekkelijkheid van werken in de zorg te bevorderen.

In het kort gaat het IZA over de transformatieopgave van de zorg. Het akkoord is ondertekend door groot aantal landelijke partijen uit de zorgsector, zoals de overkoepelende organisaties van ziekenhuizen en huisartsen, de geestelijke gezondheidszorg en ouderenzorg. Ook de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft IZA ondertekend. Gemeenten, moeten in samenwerking met de zorgverzekeraars, GGD, welzijn- en zorgpartijen een rol pakken in een deel van de inhoudelijke afspraken, waaronder de vijf ketenaanpakken die onderdeel zijn van GALA. De vijf verplichte ketenaanpakken zijn: 1. Kansrijke Start, 2. Overgewicht kinderen, 3. Obesitas Volwassenen, 4. Valpreventie en 5. Welzijn op Recept en de regionale en subregionale afspraken in deze.

Het GALA heeft tot doel gemeenten een stevigere basis te geven om integraal preventief gezondheidsbeleid te kunnen gaan voeren, zodat we in 2040 een gezonde generatie bereiken met weerbare en gezonde mensen die opgroeien, leven, werken en wonen in een gezonde leefomgeving met een sterke sociale basis. Hiervoor zijn diverse tijdelijke bestaande projectsubsidies samengevoegd in één specifieke uitkering (SPUK) GALA 2023 – 2026. Vanaf 2027 ontvangen gemeenten in het gemeentefonds een vergoeding voor de preventie-infrastructuur en vervallen de SPUK gelden

Mandaatgemeente SPUK Integraal Zorgakkoord: Sittard-Geleen

In het IZA is afgesproken dat voor gemeenten landelijk structureel maximaal € 150 miljoen beschikbaar komt. In de periode van 2023 tot en met 2026 gebeurt dat met een specifieke uitkering (SPUK). De middelen worden regionaal beschikbaar gesteld aan één gemandateerde gemeente. Deze gemeente ontvangt en beheert de middelen. Voor Zuid-Limburg is Sittard-Geleen de mandaatgemeente. Zuid-Limburg krijgt een bedrag van ongeveer 5,8 milj per jaar. De 16 Zuid-Limburgse gemeenten besluiten gezamenlijk over de inzet van deze middelen.

DATUM
26 september 2023

Plan van aanpak GALA Maastricht 2024 - 2026

Om in aanmerking te komen voor het jaarbedrag 2024 van de SPUK GALA moet uiterlijk 30 september 2023 een plan van aanpak worden ingediend bij de VNG. Ons plan van aanpak staat in het teken van onze [Stadvisie 2040 Perspectief voor een gezonde stad](#) met daarin de ambitie dat Maastricht in 2040 een gezonde stad wil zijn waar welvaart en welzijn met elkaar in balans zijn. In het plan van aanpak worden de 15 specifieke GALA-onderdelen toegelicht. Deze onderdelen zijn: 1. Combinatiefuncties, 2. Lokaal sportakkoord, 3. Terugdringen gezondheidsachterstanden, 4. Kansrijke Start, 5. Mentale gezondheid, 6. Aanpak overgewicht en obesitas onder jongeren en volwassenen, 7. Valpreventie, 8. Gezonde leefomgeving, 9. OKO en vroegsignalering alcoholproblematiek jongeren, 10. Versterking sociale basis, 11. Mantelzorg, 12. Een tegen eenzaamheid, 13. Welzijn op recept, 14. Versterking kennis- en adviesfunctie GGD, 15. Coördinatie regionale aanpak preventie. Omdat 2023 een overgangsjaar is voor het opstellen van het plan van aanpak, het inrichten van de organisatie en de governance wordt er voortgebouwd op wat we de afgelopen jaren binnen de bestaande pijlers Cultuur, Sport & Bewegen, Gezondheid en Sociale Basis reeds in gang hebben gezet. Tevens worden - geheel in de lijn van GALA – de eerste stappen gezet met het verder doorbreken van de huidige schotten tussen deze pijlers.

In veel van de onderdelen wordt intensief – deels regionaal - samengewerkt met partners uit o.a. welzijn-, onderwijs, cultuur-, sport-, zorg- en medische domeinen. Ook zijn er reeds veel lijnen met het maatschappelijk middenveld en bewoners- en vrijwilligersorganisaties Samen met stakeholders bepalen we hoe we de GALA-onderdelen in samenhang verder willen door ontwikkelen, richting stip op de horizon in 2027.

Gelet op de complexiteit van IZA en GALA wordt in de domeinvergadering sociaal van 3 oktober 2023 een presentatie gegeven over het plan van aanpak GALA en de laatste stand van zaken van IZA.

Hoogachtend,

Alex Meij
Wethouder Sociale Zaken, Gezondheid, Vastgoed, Personeel en Organisatie

B1 Overzicht van voor gemeenten relevante afspraken in Integraal Zorgakkoord (IZA)

Gemeenten zijn primair niet verantwoordelijk voor de realisatie van het Integraal Zorgakkoord, maar moeten wel in samenwerking met de zorgverzekeraars, GGD, welzijn- en zorgpartijen een rol pakken in een deel van de afspraken. Dit zijn de afspraken in het IZA die relevant zijn voor gemeenten cq *'alle afspraken in het IZA die inzet vragen van gemeenten'* (letterlijke tekst uit GALA):

- Regionale samenwerking
- Samenwerking acute zorg en cruciale zorg
- Samenwerking GGZ – huisartsen – sociaal domein
- Samenwerking eerstelijns
- Ketenaanpakken
- E-health en digitale / hybride zorg
- Kennisfunctie
- Arbeidsmarkt

Regionale samenwerking

- Structureel organiseren en coördineren regio bestuurlijk en ambtelijk (onderlinge afstemming en rolverdeling en mandaat).
- Initiatief voor opstellen regioplan/ -agenda samen met de zorgverzekeraar en zorgkantoor.
- Initiatief voor periodiek evalueren regioplan/ -agenda.
- Periodiek herijken en actualiseren regiobeeld.
- Periodiek herijken regioplan/ -agenda.
- Ondersteuning van partijen in de regio om hun eigen plannen af te stemmen op het regioplan en regiobeeld.
- Bevorderen samenwerking tussen partijen in het realiseren van de IZA-doelen.
- Rekening houden met regioplannen in de inkoop.

Samenwerking acute zorg en cruciale zorg

- Zorgen voor goede voorzieningen en ondersteuning bij sociale problematiek die bijdragen aan het voorkomen van oneigenlijke instroom in de acute zorg.
- Samen met zorgaanbieders en verzekeraars, uitwerken van een handreiking die door partijen gebruikt kan worden voor het maken van afspraken over de cruciale zorg en het monitoren van deze afspraken.

Samenwerking GGZ – huisartsen – sociaal domein

- Ontwikkelen en implementeren gezamenlijke (lokale/regionale) werkwijze voor mensen met psychische klachten tav ten behoeve van in-, door- en uitstroom.
- Structureel organiseren en coördineren van (de uitvoering van) deze werkwijze als onderdeel van de regionale infrastructuur.
- Implementatie handreiking cruciale zorg samen met GGZ aanbieders en verzekeraars.
- Structurele organisatie en coördinatie van de beschikbaarheid vanuit sociaal domein voor deze werkwijze als onderdeel van de regionale infrastructuur.
- Monitoring en signalering van knelpunten in het aanbod / beschikbaarheid zorg.
- Monitoring van de effecten van deze werkwijze.
- Inrichten en bemensen van laagdrempelige steunpunten waar iedere inwoner toegang tot heeft, ondersteund door sociaalwerkers als onderdeel van de regionale infrastructuur.
- Bijdragen aan landelijk dekkend netwerk van digitale lotgenotengroepen (e-communities). Met 'coördineren' wordt bedoeld structurele borging door continue sturing, bewaking, aanjagen, etc
- Samen met de huisartsen en de GGZ mentale gezondheidscentra vormgeven.
- Maken en coördineren van de regionale samenwerkingsafspraken voortkomend uit de werkagenda en inrichten van regionale voorzieningen of activiteiten.
- Implementeren, structureel organiseren en uitvoeren van de werkwijze 'Verkennd Gesprek'.
- Financieren van de inzet van sociaal domein professionals die het verkennend gesprek voeren.
- Inregelen en uitvoeren van de consultatiefunctie die wordt ingekocht door de zorgverzekeraar.

Samenwerking eerstelijns

- Doorontwikkeling en implementatie handreiking netwerksamenwerking en samen indiceren.
- Structurele organisatie en coördinatie van deze werkwijze als onderdeel van de regionale infrastructuur.
- Structureel organiseren en coördineren van een sterke samenwerking tussen de eerste lijn en het sociaal domein, bijvoorbeeld Welzijn op Recept, als onderdeel van de regionale infrastructuur.

Ketenaanpakken

- Initiëren regionale samenwerkingsafspraken ketenaanpakken (waaronder kansrijke start, valpreventie bij ouderen, aanpak overgewicht en obesitas bij kinderen, de gecombineerde leefstijlinterventie bij overgewicht van volwassenen, welzijn op recept) en structureel organiseren en coördineren van de inzet van gemeenten in de regio.

E-health en digitale / hybride zorg

- Regionale coördinatie op de inzet van e-health toepassingen, anonieme hulplijnen en vormen van digitale / hybride zorg.
- Het regionaal bevorderen van de inzet en het gebruik van deze vormen van zorg.
- Het maken van inhoudelijke passende afspraken in alle contracten met zorgaanbieders over aanbod en inzet van gebruiksvriendelijke hybride zorg, uiterlijk in 2025. En het maken van afspraken over hoe de benodigde transformatie te realiseren.

Kennisfunctie

- Inzet van de GGD als kennispartner bij het opstellen, actualiseren en periodiek herijken van het regioplan en regiobeeld.
- Door inzet van de kennisfunctie van de GGD, gemeenten ondersteunen bij het opstellen en uitvoeren van een lokaal gemeentelijk plan van aanpak voor preventie in de zorg, leefstijl en gezond leven.

Arbeidsmarkt

- Regionaal plan om bredere stages en coschappen - ook in het extramurale domein – te stimuleren plus uitvoering daarvan.
- Het regionaal monitoren van ontwikkelingen en knelpunten in de arbeidsmarkt voor zorg, eerstelijnszorg en de aansluiting op sociaal domein en preventie.
- Kritisch kijken naar de regeldruk die zij veroorzaken in het kader van de inkoop en verantwoording, en beperken deze tot het strikt noodzakelijke minimum, o.a. doorharmonisering van de eisen die zij stellen.

Plan van aanpak Gezond en Actief Leven

Akkoord Maastricht 2024 – 2026

t.b.v. specifieke uitkering sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023–2026 (SPUK BREED)

Naam gemeente:

Verantwoordelijk wethouder:

Datum van insturen:

Maastricht

Alex Meij

21-09-2023

Contactpersoon voor aanvullende informatie:

Naam:

E-mailadres:

Telefoonnummer

Stefan van Vreedendaal

stefan.van.vreedendaal@maastricht.nl

+31 6 52 38 55 23

Inhoud

Inhoud	2
Inleiding	3
1. Stand van zaken Maastricht	3
1.1 Regionaal preventieakkoord met lokale preventieagenda Maastricht en structurele gezondheidsachterstanden	3
1.2 Maastrichts Sportakkoord II en deelname sport en bewegen	3
1.3. Deelname aan cultuur	4
1.4 Sociale Basis	4
1.5 Fysieke leefomgeving	4
2. Opgaven en hoofdthema's	5
3. Uitvoering en samenwerking	6
3.1 Lokale aanpak Maastricht	6
3.1.1 Keuzes met betrekking tot doelgroepen en gebieden	6
3.1.2 Lokale invulling GALA onderdelen 2023	6
3.1.3 Lokale invulling GALA onderdelen 2024 - 2026	9
3.2 Regionale en subregionale samenwerking	9
3.2.1 Regionale samenwerking	9
3.2.2 Subregionale samenwerking Maastricht-Heuvelland	10
3.3 Participatie doelgroepen	10
4. Verbinding onderdelen Brede SPUK en doelen GALA en Sportakkoord II	11
5. Ondersteunende onderdelen: Versterking kennis- en adviesfunctie GGD en Coördinatiekosten regionale aanpak preventie	12
5.1. Versterken kennis- en adviesfunctie GGD	12
5.2 Coördinatie regionale aanpak preventie	12
6. Hoe wordt de voortgang bewaakt?	12
7. Organisatie	12
Bijlage 1: Richtinggevende uitgangspunten Maastricht Sport	14
Bijlage 2: Beschrijving regionale visie op 9 regionale GALA – onderdelen	15
Bijlage 3: Speerpunten GGD Zuid-Limburg inzake het versterken van de kennisfunctie	17

Inleiding

Voor u ligt het integrale plan van aanpak Gezond Actief Leven Akkoord voor 2024 – 2026 van gemeente Maastricht. Een plan van aanpak dat in het teken staat van onze [Stadsvisie 2040 'Perspectief voor een gezonde stad'](#). Maastricht is een historische stad, met een sterk industrieel verleden die in één generatie is getransformeerd naar een universiteitsstad met een jonge, internationale gemeenschap. Een stad met spannende en ook kwetsbare tegenstellingen. Werken aan de balans tussen het dorps- en het wereldse, de tradities en de innovaties, de monumenten en de architectuur, de kunsten en de cultuur, de volks- en de villawijken. Maastricht wil in 2040 een gezonde stad zijn waar welvaart en welzijn met elkaar de balans zijn. Een stad met een vitale samenleving, een krachtige economie, een aantrekkelijke leefomgeving en levendige cultuur. In een gezonde stad wordt samengewerkt, want iedereen heeft elkaar nodig. Dat is een forse ambitie vanuit de urgentie dat de stad écht socialer, saamhoriger, veiliger, inclusiever, groener, innovatiever, fitter en dus gezonder moet worden.

Op het gebied van gezondheidsachterstanden werkt Maastricht nauw samen met de andere 15 Zuid-Limburgse gemeenten. Zuid-Limburg kent immers een hardnekkige gezondheidsachterstand ten opzichte van de rest van Nederland.

1. Stand van zaken Maastricht

1.1 Regionaal preventieakkoord met lokale preventieagenda Maastricht en structurele gezondheidsachterstanden

De kern van de [lokale preventieagenda](#) richt zich op dezelfde doelstellingen van het [regionaal preventieakkoord Zuid-Limburg](#). Lokaal worden verbanden gemaakt met de doelstellingen uit het lokale sportakkoord (zie volgende paragraaf), het [Preventie- en handavingsplan jeugd en alcohol Zuid-Limburg 2021 - 2024](#), het lokaal [plan van aanpak seksuele straatintimidatie 2020-2023](#) en de [Educatieve Agenda Maastricht 2021-2024](#) als uitvoering van de [Onderwijsvisie](#). In de nota gezondheidsbeleid Zuid-Limburg 2020 – 2023 [Zuid springt eruit](#) is de ambitie vastgelegd om de achterstand ten opzichte van de rest van het land in 2030 met 25 procent in te lopen en zo te werken aan gezonde en kansrijke generaties. Met het Programma [Trendbreuk Zuid-Limburg](#) ligt de prioriteit bij de jeugd.

Uit het [regiobeeld Zuid-Limburg](#) blijkt dat de levensverwachting in goede gezondheid in Maastricht lager is dan het landelijk gemiddelde, te weten 64 jaar ten opzichte van 66,9 jaar. Voor de indicatoren van de gezondheidsdoelen verkleinen gezondheidsachterstanden, gezonde leefomgeving, versterken sociale basis, gezonde leefstijl, versterking mentaal welbevinden en vitaal ouder wordt verwezen naar het kennisdocument [Naar een gezond en actief leven in Maastricht](#) van de GGD Zuid-Limburg.

1.2 Maastrichts Sportakkoord II en deelname sport en bewegen

In Maastricht is de sport- en beweegdeelname de afgelopen jaren fors gestegen. De sportparticipatie conform RSO (richtlijnen sportdeelname onderzoek) van de inwoners van Maastricht van 6-79 jaar is gestegen van 57% in 2010 naar ongeveer 65% in 2018. Het percentage inwoners van 18+ dat voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen is in diezelfde periode gestegen naar 58%. Het percentage Maastrichtenaars dat lid is van een sportvereniging ligt met 15,3% ver achter bij het Nederlandse gemiddelde van 25%.

Opvallend zijn de grote verschillen in de sport- en beweegdeelname per wijk. De sport- en beweegdeelname is het meest gestegen in de wijken waar die toch al hoog was (Centrum en Zuidwest). In de wijken waar de sport- en beweegdeelname laag was, is deze over het algemeen iets lager geworden (West en delen van Noordoost).

De sport- en beweegdeelname onder de groeiende groep senioren blijft achter het regionale en landelijke gemiddelde. Voor de gemeente Maastricht wordt het percentage inwoners van 65 jaar en ouder met een verhoogd valrisico geschat op 36%. Het geschat aantal inwoners van 65 jaar en ouder met verhoogd valrisico zal de komende jaren toenemen naar 10.900 in 2035 met oplopende zorgkosten tot 15.8 mln.

Samen met 50 partners wordt uitvoering gegeven aan het lokale sportakkoord. Doel is om samen met alle partners de lichamelijke en geestelijke vitaliteit van de gehele Maastrichtse bevolking te verbeteren. Het uit juli 2020 daterende akkoord is onlangs geactualiseerd, zie [Maastricht Sportakkoord 2023](#).

1.3. Deelname aan cultuur

Maastricht is een aantrekkelijke ontmoetingsstad met een veelzijdig cultureel klimaat. Samen met cultuurmakers en inwoners werken we aan een inclusieve stad, waarin maken en meemaken van cultuur voor iedereen mogelijk is van jongs af aan. Zie [Cultuurmakers \(cultuurmakersmaastricht.nl\)](https://cultuurmakersmaastricht.nl).

Volgens de stadspeiling 2022 beoefent ca 31% van Maastrichtenaren ouder dan 18 jaar minstens een keer per maand een culturele activiteit en heeft 60% van hen een bioscoop of filmhuis bezocht. Voor kinderen liggen deze percentages hoger: 42% van de 6 tot 18-jarigen beoefent minstens een keer per maand een culturele activiteit en 86% bezoekt de bioscoop of het filmhuis.

Ten opzichte van 2018 is er in de buurtpeiling een stijging van het aantal mensen te zien dat actief is geweest in een culturele vereniging (gemiddeld 12% in 2022 ten opzichte van 10% in 2018). Dat percentage varieert tussen de 6,6% (voor Malberg) en 18,6% (in Wolder). Een steeds grotere groep inwoners beoefent cultuur in een informele setting, alleen of samen, dus buiten de structuur van een vereniging om.

1.4 Sociale Basis

Maastricht wil een stad zijn waar iedereen zich thuis voelt en waar inwoners de mogelijkheid hebben om volwaardig te kunnen deelnemen aan de samenleving. We willen dat inwoners in kwetsbare posities zelf regie kunnen voeren over het eigen leven en kunnen omgaan met de uitdagingen in het leven. De sociale basis moet hieraan ondersteunend zijn en ervoor zorgen dat niemand wordt buitengesloten. De kwaliteit van de sociale basis is medebepalend voor de kansen en de kwaliteit van leven van onze inwoners. We versterken daarom de sociale basis door meer gemeenschapsvorming en zetten in op het realiseren van een herkenbaar en laagdrempelig, (vrij toegankelijk) basisaanbod van (in)formele activiteiten, ondersteuning en voorzieningen in de verschillende gebieden. Het beroep dat gedaan wordt op de gemeenschap en de collectieve inzet zal steeds meer toenemen. Een stevige opdracht gezien de demografische (toenemende vergrijzing, toenemende diversiteit) en maatschappelijke ontwikkelingen (afname van aantal vrijwilligers, mantelzorgers, afnemend welvaartsniveau, arbeidsmarktkrapte en zorgschaarste).

Volgens de buurtpeiling 2022 voelt 88% van de Maastrichtenaren zich thuis in de buurt. 70% Van onze inwoners voelt zich (zeer) in balans. 26% van onze inwoners verricht vrijwilligerswerk en 13.3% van de inwoners is mantelzorger. In Maastricht zien we een stijging van het percentage inwoners dat zich eenzaam voelt. We zien een stijging van 47.7% naar 50.3% in de periode van (2016-2020). Het landelijke percentage lag in 2020 op 46.6%.

1.5 Fysieke leefomgeving

Uit het regiobeeld blijkt dat de fysieke omgeving in Zuid-Limburg slechter scoort dan verwacht. Zo is er in een groot deel van de regio sprake van ernstig geluidshinder en is de omgeving minder beweegvriendelijk dan gemiddeld in Nederland. Dat geldt ook voor Maastricht: 29% van de inwoners heeft last van geluidshinder en de beweegomgeving scoort slechts 51 t.o.v. het landelijk gemiddelde van 64.

Daarnaast is klimaatverandering in de vorm van hittestress een factor waar de stad steeds meer last van krijgt. Zeer jonge kinderen en kwetsbare bevolkingsgroepen, bijv. ouderen van 75+ en mensen met obesitas zijn extra gevoelig voor hete dagen en weinig afkoeling 's nachts. Het aanpassen van de openbare ruimte door te ontstenen en toevoegen van bomen zijn maatregelen die Maastricht reeds aan het nemen is.

Uit de buurtpeiling blijkt dat 73% van de inwoners vindt dat er voldoende groen is in de buurt en 51% vindt dat er voldoende plekken zijn voor verkoeling in de buurt. Uit de stadspeiling 2022 blijkt dat onze inwoners de parken en plantsoenen in de eigen buurt waarderen met een 6.6.

2. Opgaven en hoofdthema's

In de Maastrichtse samenleving dreigt tweedeling een steeds hardnekkiger kenmerk te worden. Die tweedeling loopt langs vele lijnen: tussen oorspronkelijke en nieuwe bewoners, tussen blijvers en passanten, tussen taalgroepen, tussen wijken en langs landsgrenzen (in het bijzonder voor grenswerkers), maar zeker ook tussen rijkdom en armoede. In het bestuursakkoord 2022-2026 '[Maastricht, Stad van verbondenheid](#)' ligt daarom de focus op de lange termijn en fundamentele veranderingen in plaats van fixatie op ad-hoc oplossingen. Met concrete ambities voor de coalitieperiode en voor de middellange termijn.

	Belangrijkste opgaven	Hoofdthema's
Gezondheid	- Het doorbreken van intergenerationele gezondheids- en armoedeproblematiek. Het versterken van de doorlopende ontwikkelijn vanaf de kindertijd tot en met de jongvolwassenheid. - Verbeteren//versterken van de huidige GGZ- preventie inclusief verslavings- en depressiepreventie door verbreding van het aanbod en versterken van de samenwerking.	Hoofdthema is een gezonde generatie in 2040 met de extra focus op de buurten en wijken waar de veerkracht van bewoners het minst is.
Sport en bewegen	- Het vergroten van de sport- en beweegdeelname in West en delen van Noordoost. - Het vergroten van de sport- en beweegdeelname van de doelgroep niet-vitale ouderen. - Verbeteren van de sport- en beweegdeelname en motorische ontwikkeling van kinderen.	Hoofdthema is zoveel mogelijk Maastrichtenaars aan het bewegen te krijgen en houden en sport als middel inzetten om de gemeentelijke doelstellingen in het sociale én fysieke domein te realiseren.
Cultuur	- Vergroten van de mogelijkheden voor alle jeugdigen om cultuur te kunnen meemaken - Versterken van netwerk tussen cultuurmakers onderling en met maatschappelijke en economische partijen in de stad en regio om een bijdrage te leveren aan vraagstukken, waaronder de veerkracht van wijken, in de stad.	Hoofdthema is om zoveel mogelijk inwoners cultuur te laten maken en meemaken. Voor het individuele welzijn maar ook voor het samenleven in de wijken. Op die manier draagt cultuur bij aan de doelstellingen in het sociale en fysieke domein.
Sociale Basis	- Verbeteren van de sociale kwaliteit van het voorzieningenniveau en het verhogen van de deelname aan sociale activiteiten in de stadsdelen - Versterken van gemeenschappelijke netwerken in de stadsdelen ter ondersteuning van de inwoners	Hoofdthema is het stimuleren van een inclusieve en bloeiende samenleving middels het verbeteren van de levenskwaliteit van onze inwoners en het versterken van gemeenschappen met een specifieke verantwoordelijkheid voor onze inwoners die moeite hebben om volwaardig deel te nemen aan het leven in onze stad.
Fysieke omgeving	- Verbeteren van de woon- en leefomgeving met aandacht voor gezonde en toekomstbestendige straat en een groene en beweegvriendelijke omgeving. - Gezonde en duurzame stad met aandacht voor fysieke en mentale gezondheid, preventieve gezondheid, bewegen en duurzame mobiliteit, energietransitie, circulariteit, duurzaamheid, klimaatmitigatie, klimaatadaptatie, stikstof, gezonde straat. - Versterken agglomeratiekracht, arbeidspositie en vestigingsklimaat met aandacht voor tekort en mismatch arbeidsmarkt, grensoverschrijdende samenwerking en bereikbaarheid, vestigingsklimaat en woonmilieus.	Hoofdthema is het bevorderen van de gezondheid van onze inwoners door een meer beweegvriendelijke en groenere leefomgeving met name in de buurten en wijken waar de veerkracht van bewoners het minst is.

3. Uitvoering en samenwerking

3.1 Lokale aanpak Maastricht

3.1.1 Keuzes met betrekking tot doelgroepen en gebieden

Algemene doelgroepen GALA:

- Kinderen en jongeren met als doel een gezonde generatie in 2040
- Volwassenen met als doel (het behoud van) vitaliteit van het toenemend aantal ouderen.

In de Maastrichtse samenleving dreigt tweedeling een steeds hardnekkiger kenmerk te worden. Dit betekent dat wij in onze lokale aanpak scherpe keuzes moeten maken. Binnen de lopende activiteiten/tijdelijke projecten zijn reeds bewuste keuzes gemaakt met betrekking tot de gebiedsgerichte inzet. Bijvoorbeeld de richtinggevende uitgangspunten van Maastricht Sport in de [Bouwstenennotitie Sport en Bewegen](#) (zie bijlage 1) en onze huidige aanpak van overgewicht in kader van [Jongeren op Gezond Gewicht in Maastricht](#). Ook in de GGD-preventie ligt de focus op de meest kwetsbare wijken in de stad. Naast de algemeen toegankelijke trainingen en begeleidings/ondersteuningsgroepen nemen GGZ-preventiemedewerkers vooral in deze wijken deel aan het sociaal (wijk)team. Voor specifieke doelgroepen maken we gebruik van natuurlijke vindplekken, zoals kindcentra, scholen, sportparken/plekken.

Bij nieuwe activiteiten sluiten we nadrukkelijk aan bij onze ambities in kader van gebiedsgericht werken en de veerkrachtige wijkenaanpak met in bijzonder de veerkrachtige wijkenbenadering in de buurten Pottenberg en Nazareth.

3.1.2 Lokale invulling GALA onderdelen 2023

In 2023 bouwen we voort op wat we de afgelopen jaren binnen de bestaande pijlers Cultuur, Sport & Bewegen, Gezondheid en Sociale Basis reeds in gang hebben gezet, anderzijds gaan we geheel in de lijn van GALA aan de slag met het verder doorbreken van de huidige schotten tussen deze pijlers.

1 Sportakkoord II

In ons lokaal Sportakkoord II ligt de nadruk op drie ambities, te weten een stevig fundament, een groter bereik en meer betekenis van sport. Het Hoofdlijnen Sportakkoord II staat daarom in het teken van samenwerking en meer integraal werken. De inhoudelijke thema's van de zes deelakkoorden worden voorsnog vastgehouden omdat deze lokaal en regionaal goed zijn ingebed. De thema's zijn:

1. Sociaal veilige sport (voorheen: Positieve sportcultuur)
2. Vaardig in bewegen (voorheen: Van jongs af aan vaardig in bewegen)
3. Inclusie en diversiteit (voorheen: Inclusief sporten en bewegen)
4. Vitale sportaanbieders (voorheen: Vitale sport- en beweegaanbieders)
5. Ruimte voor sport en bewegen (voorheen: Duurzame sportinfrastructuur)
6. Maatschappelijke waarde van topsport (voorheen: Topsport die inspireert)

2. Brede Combinatiefunctionarissen

Maastricht zet zich actief in om vraaggericht de toeleiding en begeleiding naar sport-, beweeg- en cultuuraanbod te versterken, zodat meer mensen actief betrokken raken bij en deelnemen aan sport, bewegen en cultuur en daarmee gezonder, actiever en fitter worden. Het gaat hierbij ook om kwetsbare groepen en mensen die achterblijven in sport-, beweeg- en cultuurdeelname.

Belangrijk voor de vitaliteit, voor het tegengaan van gezondheidsklachten, maar met name aan de preventieve kant is een verbetering van de sport- en beweegdeelname van onze inwoners zeer noodzakelijk. Onze eigen sportorganisatie Maastricht Sport heeft daar, samen met vele partners, belangrijke stappen in gezet de afgelopen jaren. Recent is bijvoorbeeld een hernieuwde intentieovereenkomst getekend tussen gemeente Maastricht, MUMC+ en Maastricht University om gezamenlijk aan de vitaliteit van onze inwoners te blijven werken. Ook werken we samen met partners waarbij we gezamenlijke verplichtingen zijn aangegaan voor langdurige programma's zoals Gezond Kindcentrum in Beweging, het Beweeghuis en Verenigingsondersteuning 2.0. Samen met diezelfde partners hebben we ook voor de cofinanciering gezorgd.

In 2020 zijn de Cultuurmakers gestart. Hun doel is zoveel mogelijk mensen in Maastricht laten meedoen aan kunst- en cultuuractiviteiten. De aandacht van de Cultuurmakers gaat uit naar alle Maastrichtenaren in buurten en wijken. Jongeren worden ondersteund in hun eigen leefwereld, zij zijn onze toekomst. En kwetsbare ouderen krijgen extra aandacht, zij vormen ons levend geheugen. Ook de eenzame mens, jong of oud, worden betrokken bij het deelnemen aan of maken van cultuur. Daarnaast spannen zij zich extra in om mensen met een beperking, mensen met een bi culturele achtergrond en mensen die met armoede te maken hebben bij diverse projecten de kans te geven mee te doen. Thema is Verbinden en dat gebeurt met diverse partners en andere culturele instellingen in de stad en daarbuiten. Voorbeelden van projecten zijn De Vrijhaven, Buurtopera Malpertuis, We live here. Who cares?

3. Terugdringen gezondheidsachterstanden

Terugdringen van gezondheidsachterstanden is een belangrijk speerpunt in het gehele gemeentelijke beleid. Gezondheid is een centraal thema in de stadsvisie, de [sociale visie](#), [omgevingsvisie](#) én het bestuursakkoord 2022 - 2026. Maastricht maakt actief gebruik van alle in het regionale programma Trendbreuk ontwikkelde interventies (Klik [hier](#) voor de samenvatting resultaten 2022). Deze aanpak wordt op een aantal onderdelen lokaal versterkt door extra inzet van middelen. De methodiek van Positieve Gezondheid is binnen tal van beleidsvelden geïmplementeerd, zoals sociale zaken, armoedebestrijding en schuldhelpverlening. Via de beweegprogramma's van Maastricht Sport wordt, naast alle activiteiten voor onze jonge inwoners, ook actief ingezet op volwassenen en senioren, zie hiervoor [sport- en beweegaanbod Maastricht Sport](#). Verder gaan we samen met Veiligheid aan de slag met een aanpak seksuele straatintimidatie. Onder de noemer Preventie met Gezag gewerkt aan een organisatie-overstijgende netwerkaanpak van tien jaar met als doel te voorkomen dat jongeren (verder) afglijden in de ondermijnende criminaliteit

4. Kansrijke Start Maastricht

Aanvullend op de regionale aanpak is in Maastricht een lokale coalitie opgestart. Doel van deze coalitie is met de lokale partners kijken welke vraagstukken en behoeften er zijn om hier vervolgens samen mee aan de slag te gaan. Tevens worden hier succesvolle regionale aanpakken en ontwikkelingen besproken en, indien gewenst, lokaal geïmplementeerd. Dit heeft reeds geleid tot het vullen van het [Zorgpad zwangere in een kwetsbare situatie](#) in combinatie met de start van [Centering zwangerschap](#) bij verloskundigen-praktijken.

5. Mentale gezondheid

In aansluiting op de regionale aanpak bieden we trainingen Mental Health First aan voor jongeren en volwassenen. Tevens wordt in Maastricht het landelijk erkende basispakket verslavingspreventie ingezet en worden preventie- en participatiebevorderende interventies vooral ingezet in de meest kwetsbare wijken en ten behoeve van de meest kwetsbare doelgroepen. Er is extra aandacht voor jongeren, hiervoor wordt bijvoorbeeld naast het reguliere aanbod ook gebruikt gemaakt van [@ease](#) en [Youz Maastricht](#). Vanuit het culturele domein worden diverse activiteiten, bijvoorbeeld de The Life After voorstelling van Oxygen, ondersteund die aandacht hebben voor mentale gezondheid.

6. Overgewicht kinderen en Obesitas volwassenen

* Overgewicht kinderen

Maastricht is één van de vier Zuid-Limburgse gemeenten waar in maart 2022 de pilot [Keigezond Limburg](#) is gestart met als doel om kinderen en gezinnen passende ondersteuning te bieden en zelfredzaamheid te vergroten. Deze regionale pilot is een vervolg op de lokale Maastrichtse pilot [Your Coach Next Door](#). In aansluiting hierop wordt door Coach Food nog ondersteuning geboden voor het aanleren van gezonde voeding. Daarnaast begeleidt Coach Sports naar duurzame beweegdeelname. De programma's JOGG en [Gezond Kindcentrum in Beweging](#) van Maastricht Sport, die uitgevoerd worden op alle basisscholen in Maastricht, richten zich op een gezond gewicht, gezonde voeding, gezond bewegen en een gezonde leefstijl onder jongeren.

* Obesitas volwassenen

In Maastricht worden drie van de zeven erkende Gecombineerde leefstijlinterventies (Cool, BeweegKuurGLI en SLIMMER) door verschillende aanbieders aangeboden. Maastricht Sport biedt alle GLI aanbieders ondersteuning op het gebied van bewegen middels de beweeginterventie [Beweeg Bewust](#). Daarnaast kent Maastricht Sport een uitgebreid lokaal [beweegaanbod](#) voor volwassenen en (niet vitale) senioren waarvoor sporten en bewegen niet vanzelfsprekend is.

7. Valpreventie

De gemeente zet actief in op valpreventie met een lokaal beweegaanbod voor ouderen. Voorbeelden hiervan zijn het [seniorplus+ aanbod](#) van Maastricht Sport en [DansWEB](#) van de Cultuurmakers. Voor mensen met chronische klachten die onvoldoende bewegen wordt samengewerkt met het [Beweeghuis](#) waaruit wordt doorverwezen naar het programma Beweeg Bewust. In 2023 start een bewustwordingscampagne, worden vier events Bewegen in de wijk (met workshops en screening) georganiseerd. Ook worden twee pilots Valpreventie uitgevoerd. In 2024 wordt hier verder op voortgebouwd en wordt de ketenaanpak valpreventie verder vormgegeven.

8 (Gezonde) Leefomgeving

Een gezonde en leefbare stad is een van de drie verbindende thema's van onze [Omgevingsvisie Maastricht 2040](#). In het kader van de actualisatie van de omgevingsvisie denken we [in gesprek met de stad](#) na over de vraag: wat betekent de ambitie 'een gezonde stad in 2040' voor de inrichting van de stad? In de omgevingseffectrapportage toetsen we potentiële en later definitieve keuzes niet enkel aan de (verplichte) milieueffecten, ook economische en sociale aspecten worden meegewogen. Op deze wijze verbinden we het fysieke en sociale domein verder met elkaar. En om meer kennis te ontwikkelen over welke aanpassingen in de leefomgeving nodig zijn om de gezondheid in kwetsbare wijken en gebieden te verbeteren, hebben we samen met de GGD en Maastricht University een aanvraag ingediend voor de [recente subsidieoproep van ZonMw](#). In 2023 worden samen met bewoners en woningstichting diverse (openbare) plekken verbeterd en vergroend. Ook worden extra bomen tegen hittestress gepland en een aantal groene schoolpleinen aangelegd.

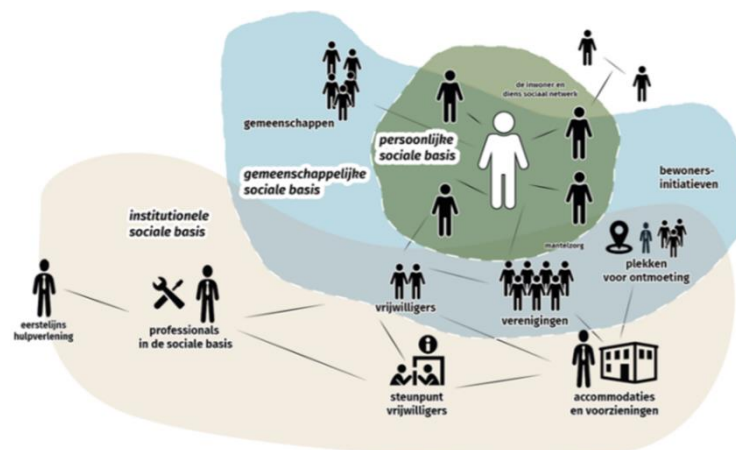
9 Opgroeien in een Kansrijke Omgeving & Vroegsignalering Alcoholproblematiek

In 2022 is de gemeente Maastricht begonnen met het vier jaar durende implementatietraject van [Opgroeien in een Kansrijke Omgeving \(OKO\)](#). Door middel van OKO wil de gemeente Maastricht in de toekomst op een wetenschappelijk onderbouwde, integrale en data gedreven werkwijze komen tot een brede preventieve jeugdaanpak. Omdat preventieve aanpakken richting jongeren vaak te versnipperd en gefragmenteerd zijn, heeft Maastricht gekozen om deze aanpak samen met de scholen domein overstijgend aan te laten sluiten bij preventie in de breedste zin van het woord. Er worden verbindingen gelegd met de ketenpartners van de leefdomeinen Gezin, School, Peergroep en Vrije Tijd. Ook zijn er verbindingen met de regionale en subregionale partners op het terrein van verslavingspreventie en de afspraken uit het Preventie- en handavingsplan alcohol en jongeren Zuid-Limburg 2020-2024. Tot slot wordt er onderzocht of er mogelijkheden zijn voor een subregionale en/of regionale kennisnetwerk te creëren.

10 Versterken sociale basis

Versterken van de sociale basis is bij uitstek het onderdeel waar het sport-, cultuur en sociaal aanbod met elkaar in verbinding kan worden gebracht. Een Maastrichts voorbeeld hiervan is [Buurtopera Opera Malpertuis](#), waarbij Opera Zuid samen met buurtbewoners jaarlijks een community-opera maakt gebaseerd op de levens en verhalen van de buurtbewoners. Een ander lokaal initiatief is [SMILE](#) op Sportpark Heugem. SMILE is een stichting die staat voor verbinding, elkaar ontmoeten, integratie en het bevorderen van een gezonde(re) leefstijl

Versterken van gemeenschappelijke netwerken in de stadsdelen ter ondersteuning van de inwoners

We zetten in op het verbeteren van de sociale kwaliteit van het voorzieningenniveau en het verhogen van de deelname aan sociale activiteiten in de stadsdelen. We sluiten daarbij aan bij de gebiedsgerichte aanpak, waarbij de inwoners samen met andere betrokken partijen uit dat gebied komen tot een gezamenlijke aanpak voor vraagstukken die belangrijk voor hen zijn. Met de veerkrachtige wijkenaanpak stadsbreed en in Pottenberg en Nazareth in het bijzonder kijken we naar de kwaliteit van de sociale basis in een gebied. Hierbij kan en zal ongelijk worden geïnvesteerd in onze stad.

11 Mantelzorg

Steeds meer ouderen kunnen, in combinatie met zorg en ondersteuning langer zelfstandig thuis blijven wonen. Mede ook door mantelzorgers die hen daarbij ondersteunen. In Maastricht vinden we het belangrijk dat mantelzorgers goed voor zichzelf en de zorgvrager kunnen zorgen. We zetten daarom in op het terugdringen van het aantal overbelaste mantelzorgers door middel van het vergroten van het bereik van specifieke doelgroepen (zoals bijvoorbeeld migrantengroepen) en buurten waar sprake is van veel overbelaste mantelzorgers.

12 Eén tegen eenzaamheid

De lokale aanpak eenzaamheid sluit aan bij het landelijke programma: “Een tegen eenzaamheid” en de regionale aanpak in deze. Deze zet in op doorbreken taboe op eenzaamheid, verminderen van eenzaamheidsgevoelens, het vroegtijdig signaleren van eenzaamheid onder inwoners en het versterken van netwerken tegen eenzaamheid. De Maastrichtse lokale aanpak eenzaamheid berust op drie pijlers:

1. Informeren en deskundigheidsbevordering: publiekscampagne en het verbeteren van het kennisniveau van professionals en vrijwilligers;
2. Meedoen en ontmoeten in buurt en stad:
 - collectieve activiteiten op het gebied van Welzijn/Informele Zorg, Cultuur en Sport;
 - netwerken tegen eenzaamheid: lokale coalitie tegen eenzaamheid en deelname aan de Zuid-Limburgse coalitie tegen eenzaamheid.
3. Signaleren van eenzaamheid: inbedden lokale signaalfunctie (inclusief backoffice en maatjesproject ‘Vriendschappelijk contact’).

13 Welzijn op Recept

In Maastricht zijn er reeds vele verbindingen gemaakt tussen het medische en sociale domein. Onder andere door het Beweeghuis, de combinatiefunctionarissen van Maastricht Sport, de Cultuurmakers en het reguliere welzijnswerk. In kader van Welzijn op Recept borduren we hierop voort door in de geprioriteerde gebieden in 2023 te starten met het koppelen van de huisartsenpraktijken aan de Wijkservicepunten Info en Advies.

3.1.3 Lokale invulling GALA onderdelen 2024 - 2026

2023 is ons startjaar. In veel van de onderdelen wordt intensief samengewerkt met partners uit o.a. het welzijn-, onderwijs, cultuur-, sport-, zorg- en medische domeinen. Ook zijn er reeds veel lijnen met het maatschappelijk middenveld en bewoners- en vrijwilligersorganisaties zoals sportverenigingen en culturele verenigingen. Samen met deze stakeholders bepalen we hoe we de GALA-onderdelen in samenhang verder willen door ontwikkelen, richting stip op de horizon in 2027.

Bij de invulling wordt uiteraard rekening gehouden met de verplichtingen van de SPUK GALA met betrekking tot de vijf verplichte ketenaanpakken: Kansrijke Start, Overgewicht kinderen, Obesitas Volwassen, Valpreventie en Welzijn op Recept en de regionale en subregionale afspraken in deze. Echter, omdat Maastricht met betrekking tot gezondheidsachterstanden grote verschillen tussen de buurten kent, wordt - waar nodig – afgeweken van de regionale en subregionale afspraken.

3.2 Regionale en subregionale samenwerking

3.2.1 Regionale samenwerking

Zoals reeds vermeld onder paragraaf 1.1 werken in Zuid-Limburg de 16 gemeenten samen aan het terugdringen van de gezondheidsachterstanden. Deze regionale samenwerking zetten we voort en maken we nog steviger door:

1. De doelstellingen uit regionale gezondheidsnota “Zuid springt eruit” in 2024 te actualiseren en vast te leggen in een nieuwe regionale gezondheidsnota voor de periode 2024-2028.
2. Voort te bouwen op de goede ervaringen met samenwerken binnen Programma Trendbreuk.
3. Een heldere governance vast te stellen voor de brede regionale samenwerking tussen de 16 gemeenten inzake het GALA en het IZA.

4. Met de netwerkgovernance van de regionale samenwerking IZA een stevige basis te leggen voor de samenwerkingsafspraken met de zorgverzekeraars en de regionale vertegenwoordigers van de overige ondertekenaars van het Integraal Zorgakkoord waaronder de ziekenhuizen, huisartsen, GGZ, ouderenzorg etc.

Focus van de regionale samenwerking ligt op de eerste plaats op de vijf verplichte ketenaanpakken van deze 4 GALA onderdelen:

- Kansrijke Start,
- Overgewicht kinderen en Obesitas Volwassen,
- Valpreventie, en
- Welzijn op Recept.

Daarnaast worden door de reeds jarenlange samenwerking de volgende GALA-onderdelen ook deels regionaal uitgewerkt:

- Terugdringen gezondheidsachterstanden,
- Mentale Gezondheid,
- Gezonde Leefomgeving,
- Vroegsignalering Alcoholproblematiek en Opgroeien in een Kansrijke Omgeving,
- Eén tegen Eenzaamheid.

Voor een beschrijving van deze negen regionale GALA-onderdelen en de wijze waarop de regionale samenwerking wordt vormgegeven, wordt verwezen naar bijlage 2.

Met 10 van de 16 Zuid-Limburgse gemeenten is een aanvraag ingediend voor een [regiodeal InGenieus Groen en Gezond](#). Zoals de titel al zegt, is het terugdringen van gezondheidsachterstanden een centraal thema van deze aanvraag.

3.2.2 Subregionale samenwerking Maastricht-Heuvelland

Gemeente Maastricht is voor de inkoop van de WMO-centrumgemeente voor de subregio Maastricht-Heuvelland. Deze zes gemeenten werken binnen het sociale domein nauw samen.

Specifiek voor het GALA onderdeel Kansrijke Start wordt voor Maastricht-Heuvelland een projectleider aangesteld om meer commitment te creëren voor het instellen van nieuwe lokale coalities in Eijsden-Margraten, Gulpen-Wittern, Meerssen, Valkenburg en Vaals en het versterken van de reeds bestaande lokale coalitie in Maastricht.

Daarnaast hebben diverse lokale Maastrichtse preventieve maatregelen op met name het terrein van de GGZ-preventie en verslavingspreventie een subregionale uitwerking. Bijvoorbeeld de subsidiering van @Ease en Youz waarmee ook jongeren uit het Heuvelland worden bereikt en de inzet van verslavingspreventie in het voortgezet onderwijs met veel Heuvellandse leerlingen.

3.3 Participatie doelgroepen

Maastricht maken we samen. 2023 is ons startjaar. Samen met onze stakeholders bepalen we hoe we de 13 GALA-onderdelen in samenhang verder willen door ontwikkelen, richting stip op de horizon in 2027. Belangrijk hierbij is de inwonersinbreng. Het participatieve proces inzake GALA staat niet op zichzelf. Omdat gezondheid een centraal thema is het lokale gemeentelijke beleid kunnen we de uitkomsten van een groot aantal reeds afgeronde, lopende en toekomstige participatieve processen meenemen in dit proces. Bijvoorbeeld: bijeenkomsten in kader sport- en speelplekken, Burgerberaad Veerkracht, dialoogprocessen veerkrachtige wijkenbenadering in Pottenberg en Nazareth, methode Gezonde Straat etc. Participatieadviseur wordt om advies gevraagd voor het in te richten participatieproces.

4. Verbinding onderdelen Brede SPUK en doelen GALA en Sportakkoord II

[illegible]

5. Ondersteunende onderdelen: Versterking kennis- en adviesfunctie GGD en Coördinatiekosten regionale aanpak preventie

5.1. Versterken kennis- en adviesfunctie GGD

De middelen uit onderdeel 14 van de SPUK-GALA zijn bedoeld voor het versterken van de kennisfunctie van de GGD'en. Voor de landelijke en regionale speerpunten wordt verwezen naar bijlage 3.

5.2 Coördinatie regionale aanpak preventie

De 16 Zuid-Limburgse gemeenten kiezen voor een brede regionale samenwerking inzake GALA waarbij de regionale coördinatie wordt neergelegd bij de GGD Zuid-Limburg. De taken, rollen en verantwoordelijkheden worden vastgelegd in een heldere governancestructuur. Uiteraard bouwen we hierbij voort op de goede ervaringen met samenwerken binnen Programma Trendbreuk. Geheel passend bij de doelstellingen van GALA, het IZA-regiobeeld en de lokale situatie maken we in onze Maastricht GALA aanpak scherpe keuzes voor wat betreft de gebieden en doelgroepen (zie paragraaf 3.1) en willen we daadwerkelijk aan de slag met het verder doorbreken van de huidige schotten tussen deze pijlers. Hiervoor zetten we – in overleg met de GGD - een deel van het budget van onderdeel coördinatie regionale aanpak preventie voor in.

6. Hoe wordt de voortgang bewaakt?

Vanaf oktober 2023 wordt een participatief proces ingesteld met de externe stakeholders. Streven is uit deze stakeholders een kernteam te formeren die actief kunnen meedenken over de stip op de horizon in 2027 en kunnen adviseren over tussentijdse bijstellingen van het plan van aanpak.

7. Organisatie

Maastricht kiest voor een lokale programmatische aanpak waarbij de opgave van GALA wordt verbonden aan de opgaven van IZA. De komende maanden worden de contouren voor het Maastrichts programma GALA/IZA nader uitgewerkt. Vanuit het lokale programma wordt nauw samengewerkt met de overige 15 Zuid-Limburgse gemeenten.

Ondertekening

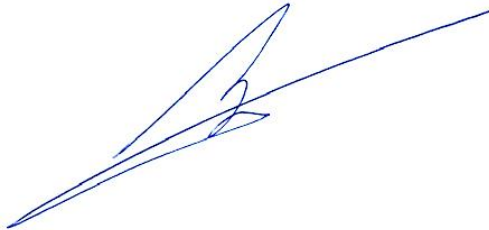
Naam wethouder: Alex Meij (coördinerend wethouder)
Datum ondertekening: 21-09-2023

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'Alex Meij'.

Naam wethouder: Anita Bastiaans
Datum ondertekening: 21-09-2023

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'Anita Bastiaans'.

Naam wethouder: Hubert Mackus
Datum ondertekening: 21-09-2023

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'Hubert Mackus'.

Naam wethouder: Frans Bastiaens
Datum ondertekening: 21-09-2023

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'Frans Bastiaens'.

Bijlage 1: Richtinggevende uitgangspunten Maastricht Sport

Op basis van een evaluatie sport- en beweegstimulering en gemeentelijke ambities zijn de volgende richtinggevende uitgangspunten vastgesteld:

1. Scherper onderscheid in onze rol en aanpak:

In wijken waar de sport- en beweegdeelname hoog is en de afgelopen jaren is gestegen, zien wij voor onszelf niet of nauwelijks een rol weggelegd. In wijken waar de sport- en beweegdeelname gemiddeld is, vervullen we – indien dat noodzakelijk is – een ondersteunende rol. In deze wijken zetten wij ons vanzelfsprekend wel in voor de kinderen en niet-vitale senioren.

In wijken waar de sport- en beweegdeelname te laag is, nemen we zelf de regie in handen. Hier gaan we actief – samen met scholen, de zorg en het welzijnswerk – zelf activiteiten organiseren/aanbieden en de verenigingen ondersteunen. Hiervoor sluiten we aan het gemeentebrede gebiedsgericht werken.

2. Scherpere keuzes

Onze inzet is om 80% van onze tijd en middelen te richten op de wijken en doelgroepen waar we het verschil kunnen maken (de integrale aanpak). Sterk samengevat, we gaan 80% van ons budget richten op:

- Gebieden:
 - Noordwest: Belfort, Boschpoort, Caberg, Malberg, Malpertuis, Mariaberg en Pottenberg.
 - Noordoost: Limmel, Nazareth, Wittevrouwenveld
- Doelgroepen:
 - In het verlengde van het regionale gezondheidsbeleid 'Zuid Springt Eruit' blijven we sterk inzetten op bewegen, sport en de motorische ontwikkeling van kinderen in de basisschoolleeftijd. In alle wijken, maar wel volgens onze voormelde rolopvatting.
 - In kader van het Integraal Zorgakkoord blijven we ons stevig inzetten voor de niet-vitale ouderen, chronisch zieken en mensen met een beperking.
- Sportverenigingen:

De sportverenigingen in onze prioriteitswijken ondersteunen we stevig. Die ondersteuning gaat verder dan adviseren. We steken 'de handen uit de mouwen', helpen de besturen, verbeteren de trainingsprogramma's, et cetera. In die wijken willen wij ook onze bestaande samenwerkingen met de scholen, de eerste lijnszorg (huisartsen, fysiotherapeuten), het MUMC+ en het welzijnswerk verder uitbouwen.

3. Gedifferentieerde doelstellingen

In 2013 zijn stadsbrede doelstellingen geformuleerd. Omdat deze doelstellingen zijn behaald, maar niet in iedere wijk, Daarom gaan we onderscheid maken in onze doelstellingen.

- Voor de jongvolwassenen (studentenpopulatie) en de volwassenen willen wij dezelfde scores behalen als het landelijke gemiddelde voor deze groep inwoners.
- Voor onze prioriteitswijken willen we de achteruitgang stoppen en streven we naar het behoud van de huidige situatie, Dat zou een prestatie van formaat zijn.
- Voor de groep ouderen mikken we op bestendigen en op zijn best een lichte verbetering.

Bijlage 2: Beschrijving regionale visie op 9 regionale GALA – onderdelen

Focus ligt van de regionale samenwerking op de eerste plaats op de vijf verplichte GALA-onderdelen:

1. *Kansrijke Start,*
2. *Overgewicht kinderen en Obesitas Volwassenen,*
3. *Valpreventie, en*
4. *Welzijn op Recept.*

Daarnaast worden door de reeds jarenlange samenwerking ook de volgende GALA-onderdelen regionaal uitgewerkt:

5. *Terugdringen gezondheidsachterstanden,*
6. *Mentale Gezondheid,*
7. *Gezonde Leefomgeving,*
8. *Vroegsignalering Alcoholproblematiek en Opgroeien in een Kansrijke Omgeving,*
9. *Eén tegen Eenzaamheid,*

Ad 1 Kansrijke Start

Kansrijke Start wordt in Zuid-Limburg al sinds 2018 geïmplementeerd en kent inmiddels vele lopende én geborgde interventies (zoals Voorzorg, Stevig Ouderschap en Nu Niet Zwanger) en een regionale coalitie Kansrijke Start waarin alle professionals rondom een kind en diens gezin in de eerste 1000 dagen nauw samenwerken. Ook de lokale coalities zijn al in een groot deel van Zuid-Limburg gerealiseerd. In 2023 wordt in de laatste drie gemeenten van Zuid-Limburg een lokale coalitie gevormd. Met de lopende regionale implementatie van de [basisstructuur Kansrijke Start](#) wordt het signaleren- en steunen van gezinnen in kwetsbare situaties sterk verbeterd. Tevens wordt er door de Zuid-Limburgse gemeenten gezamenlijk geïnvesteerd in coördinatie, monitoring en communicatie.

Zie [werkplan Trendbreuk](#)

Ad 2 Overgewicht kinderen (Keigezond) en Obesitas volwassenen

In maart 2022 is de pilot [Keigezond Limburg](#) in vier Zuid-Limburgse gemeenten gestart met als doel om kinderen en gezinnen passende ondersteuning te bieden en zelfredzaamheid te vergroten, waarbij zij zelf de regie nemen. Na deze succesvolle implementatie van Keigezond Limburg is het voorstel om vanaf 2023 gefaseerd de uitrol te laten plaatsvinden in de overige 12 Zuid-Limburgse gemeenten. Hierdoor wordt in de toekomst de netwerkaanpak Keigezond Limburg voor ieder kind met overgewicht en/of obesitas in Zuid-Limburg beschikbaar.

Voor de aanpak overgewicht en obesitas bij volwassenen gebruik te maken van de door de zorgverzekeraar erkende gecombineerde leefstijl interventie (GLI) [HealthyLIFE](#), en/of [één van de zeven erkende leefstijlinterventies](#) binnen het loket gezond leven. HealthyLIFE is een GLI voor volwassenen met overgewicht, gebaseerd op de wetenschappelijk effectieve GLI Cool (Coaching op Leefstijl). HealthyLIFE wordt op dit moment al door de gemeenten Sittard-Geleen, Stein, Beekdaelen, Heerlen, Kerkrade en Brunssum uitgevoerd. Daarnaast is het voorstel om het lokale beweegaanbod te versterken en te borgen binnen de GLI, zodat deelnemers makkelijker kunnen doorstromen naar het reguliere beweegaanbod. De themawerkgroep, die onder andere versterkt wordt met de ziektekostenverzekeraar, gaat verkennen hoe de GLI een regionaal dekkend aanbod wordt.

Ad 3 Valpreventie

Voor de ketenaanpak valpreventie worden tools aangereikt om een risico-inschatting, screening en beweeginterventie aan te bieden aan thuiswonende ouderen van 65 jaar of ouder. Zoals beschreven in het GALA zal voor het inzetten van de beweeginterventie gebruik gemaakt worden van [één van de drie erkende beweeginterventies](#). Het is van belang om bij de valpreventie aanpak het lokale beweegaanbod erbij te betrekken. Zodat het effect van de interventie versterkt wordt en ouderen uitgedaagd worden om actief te blijven.

Ad 4 Welzijn op Recept

Het doel van Welzijn op Recept is het verhogen van het welbevinden van mensen met psychosociale problematiek die hiervoor bij de huisartsenpraktijk komen en hiervoor geen medische of psychologische behandeling nodig hebben. De huisarts verwijst hen door naar een welzijnscoach, die met de persoon in gesprek gaat over waar deze behoefte aan heeft. Voor de implementatie van Welzijn op Recept zal gebruik worden gemaakt van de [handreiking Welzijn op Recept 2023](#).

Ad 5 Terugdringen gezondheidsachterstanden

Terugdringen van gezondheidsachterstanden is een overkoepelend thema, een resultaat dat bereikt kan worden vanuit de integrale benadering die GALA nastreeft. De regionale visie op terugdringen gezondheidsachterstanden is gebaseerd op werkende elementen zoals het lerend netwerk, werken vanuit het gedachtegoed van [Positieve Gezondheid](#) en aanpak op het juiste schaalniveau. Het voorstel is om deze visie mee te nemen in de uitwerking van de diverse GALA thema's. Daarmee bouwen we voort op ons bestaande beleid, [Zuid springt eruit!](#), en worden de gezondheidsachterstanden zo optimaal mogelijk aangepakt. Sinds 2012 wordt er door de 16 Zuid-Limburgse gemeenten gewerkt met een regionaal gezondheidsbeleid om de hardnekkige gezondheidsachterstanden in Zuid-Limburg terug te dringen

Ad 6 Mentale gezondheid

Er is al een stevig fundament gelegd in Zuid-Limburg op dit thema. Om de aanpak verder te versterken en verbreden zal de landelijke aanpak "[Mentale Gezondheid: van ons allemaal](#)" als basis dienen en sluiten we aan bij de doelen in deze aanpak. Hierbij is specifiek aandacht voor bewustwording van mentale gezondheid en de noodzaak om deze te onderhouden. We richten

ons op de doelgroepen van de landelijke aanpak: jongeren en jongvolwassenen en inwoners in een kwetsbare sociaaleconomische positie. We gaan in Zuid-Limburg bestaande effectieve interventies borgen, versterken en gefaseerd uitrollen over de hele regio. Hierbij is het voorstel om laagdrempelige ondersteuning zichtbaar en makkelijk vindbaar te maken. En er zal verkend worden of een kennisbank als ingang kan dienen tot alle voorzieningen in Zuid-Limburg. Daarbij zal er ook gekeken worden of er nog interventies ontbreken en/of doelen niet bereikt worden. *Voor meer informatie over de regionale visie van dit onderwerp, [zie bijlage 2.](#)*

Ad 7 (Gezonde) Leefomgeving

Het uitgangspunt binnen GALA is dat de gemeenten gezondheidsdata en -kennis meenemen in alle besluitvormingsprocessen rondom de fysieke leefomgeving c.q. het ruimtelijke domein. Gemeenten gaan gezamenlijk nadenken over hoe gezondheid geborgd kan worden bij ruimtelijke processen en planontwikkeling. Hierbij kan gekeken worden naar de ([landelijke](#)) [kernwaarden van de gezonde leefomgeving](#) en "[position paper samenwerken aan de gezonde leefomgeving](#)" van de VNG. Daarnaast sluit deze ambitie aan bij de omgevingswet die per 1 januari 2024 in werking zal treden. Het doel is om burgerbetrokkenheid bij keuzes over de leefomgeving een vanzelfsprekendheid te laten zijn om de gezonde leefomgeving een gedragen besluit voor de wijk/kern te laten zijn. *Voor meer informatie over de regionale visie van dit onderwerp, [zie bijlage 3.](#)*

Ad 8 Opgroeien in een Kansrijke Omgeving & Vroegsignalering Alcoholproblematiek

Het voorstel is om de focus bij de doelgroepen jongeren en jongvolwassenen te leggen op het voorkómen van middelen- en alcoholgebruik. Hiervoor kan geleerd worden van bijvoorbeeld [Opgroeien in een Kansrijke Omgeving \(OKO\)](#). Deze werkwijze bevordert een samenwerking tussen meerdere ketenpartners en zorgt daardoor voor een integrale kijk. In de komende vier jaar zal er verkend worden hoe deze integrale (OKO-)werkwijze geborgd en verder geïmplementeerd kan worden. Daarnaast zal bij de doelgroep volwassenen (18+) de focus liggen op vroegsignalering alcoholproblematiek. Het voorstel is om hiervoor gebruik te maken van de expertise van onder andere het [samenwerkingsverband vroegsignalering alcoholproblematiek \(SVA\)](#) en de verslavingszorg. Er wordt gekeken hoe er een verbinding gelegd kan worden tussen de themawerkgroep en de reeds bestaande regionale werkgroep preventie en handhaving jeugd en alcohol. *Voor meer informatie over de regionale visie van dit onderwerp, [zie bijlage 4.](#)*

Ad 9 Eén tegen eenzaamheid

Vanuit de coalitie Samen tegen eenzaamheid (in 2019 opgericht) waar 14 van de 16 gemeenten van Zuid-Limburg bij zijn aangehaakt wordt in de komende jaren gewerkt om de kennisdeling en communicatie regionaal te organiseren. Dit is dan ook het voorstel van deze regionale visie. De huidige lokale aanpakken blijven lokaal bepaald en doorlopen. De meerwaarde van regionale samenwerking zit vooral in onderlinge kennisdeling. Daarvoor delen we inspirerende lokale voorbeelden, ervaringen en beoogde doelgroepen en gaan we kijken of we een overzicht aan aanbod van interventies per gemeente kunnen delen. *Voor meer informatie over de regionale visie van dit onderwerp, [zie bijlage 5.](#)*

Bijlage 3: Speerpunten GGD Zuid-Limburg inzake het versterken van de kennisfunctie

De middelen uit onderdeel 14 van de SPUK-GALA zijn bedoeld voor het versterken van de kennisfunctie van de GGD'en.

Landelijk zetten de GGD'en in op het volgende.

Belang van kennis en een kennisinfrastructuur

Kennis is cruciaal om in de komende jaren door stevigere inzet op preventie te werken aan gezondheidswinst. Met de juiste kennis kan een betere afweging worden gemaakt welke preventieve maatregelen het beste werken, voor wie en in welke context, waardoor mankracht en middelen zo efficiënt mogelijk worden ingezet voor het realiseren van gezondheidswinst. Er is al veel kennis over preventie, maar deze is versnipperd en vindt niet altijd een weg naar de praktijk of beleid (Backx, 2022). Bundeling van kennis door het bijeenbrengen van kennispartijen in een regionale kennisinfrastructuur vergroot de slagkracht en efficiëntie en geeft de mogelijkheid om te focussen op wat regionaal en/of lokaal speelt. Bestaande en nieuwe kennis wordt beter toepasbaar en bruikbaar gemaakt voor gemeenten en andere partners. Bovendien zorgt een sterke kennisinfrastructuur ook voor het aanjagen of versterken van de samenwerking op uitvoeringsniveau ('preventie-infrastructuur').

Unieke positie GGD'en

De GGD'en hebben een belangrijke kennis- en adviesrol als het gaat om preventie en gezondheidsbevordering. Kennis is een basis voor een goed advies. Het gaat om kennis van de regionale en lokale gezondheidssituatie, kennis van (implementatie van) preventieve maatregelen en (integrale) werkwijzen, en kennis van domeinoverstijgende samenwerking. De GGD'en hebben zelf data en kennis maar veel kennis is ook te vinden bij regionale en landelijke kennispartners, zoals onderwijs- en onderzoeksinstituten, kennisinstituten en zorgorganisaties.

Versterken regionale kennisinfrastructuur

Met kennisinfrastructuur wordt bedoeld het netwerk van lokale, (sub)regionale en landelijke organisaties, programma's, samenwerkingsverbanden, informele netwerken en ondersteunende structuren die een rol spelen bij kennisontwikkeling, -uitwisseling en -implementatie. Met de Academische Werkplaats Publieke Gezondheid Limburg (AWPG; verbonden aan de GGD Zuid Limburg (GGD ZL) en Universiteit Maastricht) en het programma Trendbreuk beschikt GGD ZL al over de basis voor een regionale kennis- en preventie-infrastructuur waar verschillende partners in de regio zich reeds bij hebben aangesloten. Het versterken van de regionale kennisinfrastructuur vraagt van de GGD ZL om samen met de AWPG te zorgen voor:

- Het uitbreiden van de bestaande regionale samenwerking met andere regionale kennispartners, in eerste instantie op de thema's binnen GALA en het regionaal gezondheidsbeleid (Trendbreuk);
- Het opstellen van een regionale kennisagenda, in samenhang met of ter aanvulling op bestaande kennisagenda's in de regio (zoals de Kennis- en Innovatieagenda Zuidoost Nederland van MUMC+). Deze kennisagenda geeft t.a.v. GALA en Trendbreuk zicht op welke kennis al beschikbaar is, welke kennis nog ontbreekt en de kennisvragen die daaruit voortkomen als basis voor kennisontwikkeling;
- Het benutten van de regionale kennisinfrastructuur voor een nog betere ontsluiting van lokale, regionale en (inter)nationale kennis ten behoeve van advisering aan gemeenten en andere partijen (toepasbaarheid vergroten);
- Het fungeren als schakelpunt voor kennisuitwisseling met werk- of expertisegroepen binnen de GGD, met gemeenten, met partners binnen de regionale kennisinfrastructuur, en landelijke (kennis)partijen. Het gaat daarbij om het ophalen van lokale/regionale kennisvragen, praktijkkennis en ervaringen en deze delen met landelijk en/of gebruiken als input voor een landelijke kennisagenda. Maar ook om het ophalen van relevante landelijke kennis en deze delen met of vertalen naar de eigen regio en gemeenten.

Het versterken van de regionale kennisinfrastructuur vraagt om nadere afstemming over de rol en taak van de GGD ZL en AWPG.